दुःखेऽपि अभिमानस्य मन्दहासम् ।

एकं प्रसिद्धं ग्रामः। सर्वे ग्रामप्रदेशाः जलेन पूरितः। तत्र नातिदूरे एकः दरिद्राश्रवासमन्दिरः अस्ति। मानवानां विलापेन पूरितः अयं केन्द्रः। तत्र बालकस्य समीपे उपविशति स माता। अश्रुपूरितैः तस्याः नेत्राः कोऽपि आन्विष्यति। सा एक मातया स्वगृहं, पुत्रः च अधिकृत्य अचिन्तयत्।

स्वपतीनां मरणानन्तरमेव सा पुत्रस्य साकं अस्मिन् ग्रामे आगच्छत्। अनेक वर्षस्य प्रयत्न-फलेन सा एकं गृहम् निर्मितवती। अन्येषु धनिकेषु गृहस्य दासीप्रवर्त्तनं ~~कृत्वा~~, वस्त्रप्रक्षालनं च कृत्वा एव सा स्वपुत्रं परिपोषयत्। पठनकार्येषु अतिसमर्थः आसीत् तस्याः पुत्रः गोविन्दः। ~~स्वपुत्रस्य आदुर~~ स्वपुत्रस्य 'आदुरसेवकः" इति ~~स्वस्य~~ लक्ष्यं ज्ञात्वा स माता अतीव-सन्तुष्टा अभवत्। तस्य पठनाय सा कठिनप्रयत्नं अकुर्वत् ग्रामवासिनां साहाय्यमपि अभ्यर्थयत्। किन्तु सर्वे जनाः तस्याः पुत्रं परिहसयत्। "दासीपुत्रः आदुरसेवकः न अभवत्। एतत् अत्यार्थी एव।" एतत् उक्त्वा सर्वे गोविन्दम् परिहसयन्। किन्तु सा माता कठिनप्रयत्नेम् कृत्वा पुत्रस्य पठनाय धनसमाहरणं अकुर्वत्। गोविन्दः पठनाय विदेशेषु आगच्छत्। पुत्रस्य अभावे सा माता दुःखे अपतत्। तस्याय लेखनमपि प्रतिदिनं

मत्। किन्तु किञ्चित् कालानन्तरं गोविन्दस्य [illegible]
[illegible] लेखनाः न लब्धं। सर्वे जनाः
विदेशगमनेन आतुरसंवकः भवितं स्वपुत्रः दसी
तां …म् इति उक्त्वा मातुः परिहसन्ति मम
मम पुत्रः स्वभावं न विस्मरति। सा प्रत्यवदत्।
किन्तु सर्वे जनाः एतत् उक्त्वा मातुः परिहसन्ति।
परिहासः असह्यमानः सा माता …तत् स्वकक्षं गत्वा
वं अवदत्। "अहे भगवन्। किं …प्रवर्तनमेव
मम पुत्रेण कृतं। सर्वे जनाः मम पुत्रं एकं विश्वास-
घातकः इति उक्त्वा परिहसन्ति। भगवान् अस्य
…स्वाय एकं परिहारं ददातु। कृपया ददातु।

किञ्चित् कालानन्तरं महान् वृष्टिः संजातं।
…विव जलस्य …। सर्वे … ग्रामवासिनः जीवन-
रक्षार्थं समीपस्थ दुरिताश्वासकेन्द्रं अगच्छन्। सर्वे जना
नः किं करोति इति चिन्ताकुलाः उपविशन्ति।
किन्तु सा माता पुत्रस्य रक्षार्थं भगवन्तं प्रार्थया-
मास। एतत् दृष्ट्वा सर्वे जनाः तां परिहसन्।
…पि पुत्रस्य रक्षार्थं प्रार्थयति सा वृद्धा माता।
… प्रयोजनं अस्मिन् प्रार्थनया। गोविन्दः
…वं विस्मरति। "न अहं मम मातुः न विस्मरामि।"
तत् वचनं श्रुत्वा विस्मितेन सर्वे पृष्टवन्तः अपश्यन्
न आतुरसंवकस्य रूपे गोविन्दः अस्ति। सः
…द्धं स्वमातुः सकं गत्वा एवं अवदत्। "क्षम्यतां
…ते। पाठ्यप्रवर्तने …तु वाहितः अहं। किञ्चि-
त्कालाय त्वं विस्मरति। क्षम्यतां मातः क्षम्यतां।"

अदात्। किन्तु किञ्चित् कालानन्तरं गोविन्दस्य
लेखनाः न लब्धं। सर्वे जनाः
"विदेशगमनेन आतुरसेवकः भवितुं स्वपुत्रः दासी
मातां उपेक्षयत्" इति उक्त्वा मातुः परिहसति स्म।
"मम पुत्रः स्वमातुं न विस्मरति।" सा प्रत्यवदत्।
किन्तु सर्वे जनाः एतत् उक्त्वा मातुः परिहसति।
परिहासः असह्यमानः सा माता भगवत्स्वरूपं गत्वा
एवं अवदत्। "अरे भगवान्। किं दोषप्रवर्त्तनमेव
मम पुत्रेण कृतं। सर्वेजनाः मम पुत्रं एकं विश्वास-
वञ्चकः इति उक्त्वा परिहसति। भगवान् अस्य
समस्याय एकं परिहारं ददातु। कृपया ददातु॥

किञ्चित् कालानन्तरं महान् वृष्टिः संजातं।
सर्वत्र जलस्य क्रीडा। सर्वे ग्रामवासिनः जीवर-
क्षार्थं समीपस्थ दुरिदाश्वासकेन्द्रं अगच्छत्। सर्वेजनाः
पुनः किं करोति इति चिन्तयित्वा उपविशति।
किन्तु सा माता पुत्रस्य रक्षार्थं भगवन्तं प्रार्थया-
मास। एतत् दृष्ट्वा सर्वे जनाः तां परिहसयत्।
"उपेक्षितं पुत्रस्य रक्षार्थं प्रार्थयति सा मूढा माता।
किं प्रयोजनं अस्मिन् प्रार्थनाय। गोविन्दः
त्वं विस्मरति।" "न, अहं मम मातुः न विस्मरामि।"
एतत् वचनं श्रुत्वा विस्मितेन सर्वे पृष्ठतः अपश्यत्
तत्र आतुरसेवकस्य रूपे गोविन्दः अस्ति। सः
शीघ्रं स्वमातुः साकं गत्वा एवं अवदत्। "क्षम्यतां
माते। पाठ्यप्रवर्त्तने व्यापृतः अहं। किञ्चित्
कालाय त्वं विस्मरति। क्षम्यतां माते क्षम्यतां।"

LIBRARY SCHOOL ★ 100

गोविन्दः बालकः इव रोदयत्। "पुत्र अलं रोदनेन। अहं अतीव सन्तुष्टा एव त्वं अस्मिन् रूपे दर्शनेन। मम प्रार्थना भगवान् श्रवाति। धन्यवादः भगवान् धन्यवादः।" एतत् उक्त्वा सा पुत्रं गोविन्दं समाश्वसयन्। एतत् दृष्ट्वा लज्जितवन्तः ग्रामवासिनः नम्राशिरसी अभवत्। गोविन्दः तस्मै अवदत्। "अस्माकं ग्रामस्य पुनर्निर्माणाय, चिकित्सापवर्त्तनाय च अहं सदा सर्वदा युष्माकं पुरतः एव सन्ति।" एतत् श्रुत्वा तस्या मातायाः नष्टवसन्तं पुत्ररूपेण प्रत्यागच्छत्। अस्मिन् महाप्रलये अपि तस्य वदने अभिमानस्य मन्दहासः अभवत्॥